

ת.ד. 5214 תל-אביב 61052
טל. 03-6815315
פקס. 03-6815218
www.hila-equal-edu.org.il

זכויות הורים ותלמידים בחינוך

עו"ד נוגה דגן-בוזגלו

חינוך - זכות וחובה

- חוק חינוך ממלכתי- המדינה והרשויות המקומיות אחריות במשותף על אספקת החינוך
- חינוך חינם- לספק מסגרות לימוד ללא שכר לימוד מגיל 3-12. למעט- אגרת תשלומי הורים המאושרת על ידי ועדת החינוך של הכנסת
- חוק חינוך חובה- חובת ההורים לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך מוכרים. סנקציות על הפרת החובה.

מבנה זכויות ההורים

- זכות למידע- מבית הספר וכל גורם אחר, לגבי ציונים, התנהגות, אירועים חריגים, זכות עיון בתיק התלמיד (למעט במקרים חריגים מנימוקים שיירשמו)
- זכות טיעון בהליכים הנוגעים לתלמיד, לדוגמא: הרחקה, הליכי השמה לחינוך מיוחד, מתן התאמות ללקויי למידה.
- זכות ערר על החלטות בית ספר, הרשו המקומית ודרגים במשרד החינוך

חוק זכויות התלמיד

- איסור אפליה: רשות חינוך מקומית, מוסד חינוך או אדם הפועל מטעמם, לא יפלו תלמיד בשל אחת מהסיבות הבאות: לאום, מוצא, דת, גזע, השתייכות פוליטית, מצבה הכלכלי של משפחת התלמיד וכן נטייה מינית או זהות מגדרית של התלמיד או של הוריו.
- איסור הענשת תלמיד על מעשה או מחדל של הוריו
- שמירה על כבוד התלמיד- איסור ענישה גופנית ומשפילה
- הזכות לבגרות
- עידוד הקמת מועצת תלמידים ואיסור למנוע זאת
- הממונה על חוק זכויות התלמיד (טובה בן-ארי).

הזכות להיבחן בבחינות הבגרות

- מוסדרת בתקנות זכויות התלמיד (תנאים לבחינות הבגרות) התשס"ב-2002
- העיקרון: התלמיד בחר ולמד את המקצוע לפי תכנית הלימודים של משרד החינוך.
- צוות בית הספר רשאי מנימוקים מיוחדים לא לאשר לתלמיד להיבחן (למשל היעדרות ביותר מ-30% מהשיעורים במקצוע).
- זכות ערר למפקח כולל
- חריג: מנהל/ת בית ספר וצוות מקצועי רשאים להתיר היבחנות גם לתלמיד שלא עמד בתנאי התקנות.

תקנות הרחקת תלמיד לצמיתות ממוסד חינוך (וחוזר מנכ"ל תשעב/6א מפברואר 2012)

- העיקרון: בחינוך היסודי על רקע התנהגות, איסור הרחקה בשל הישגים לימודיים.
- בעל יסודי- גם בשל הישגים נמוכים- ציון נכשל ב-70% מהמקצועות או יותר, מבלי שהתרחש אירוע חריג (מחלה במשפחה, גירושין) ולאחר שניתנה לתלמיד הזדמנות להישאר כיתה.
- תלמיד שהורחק ממוסד בסמכות לבחינת בגרות- זכאי להיבחן.
- בהליך הרחקה זכות טיעון לתלמיד והוריו בפני ועדה בית ספרית בנוכחות המפקח על המוסד. החלטה בכתב בדואר רשום וזכות ערעור, תוך 14 יום מקבלת ההחלטה למנהל מחוז.

משמעת וענישה במוסדות חינוך

- המסמך המנחה הוא חוזר מנכ"ל
- חובת בית הספר ליצירת אקלים בטוח: תקנון כללי התנהגות שנכתב במשותף עם הורים ותלמידים, שקיפות ועקביות בענישה.
- כללים לגבי משמעת וענישה
- החוזר מפרט מדרג של תגובות לכל התנהגות המהווה הפרה של כללי בית הספר, ומשאיר שיקול דעת תוך הנחייה לפעול במידתיות ובסבירות (סעיף 3.3.2 מפרט הקריטריונים להגדרת חומרת המעשה).
- חובה לשמוע את גרסת התלמיד לאירוע ולהתייחס לדבריו (עם זאת בדרך כלל, בנסיבות חמורות ניתן להגיב מבלי לשמוע תחילה את התלמיד - סעיף 3.2.3 לחוזר);

המדרג מתייחס להתנהגויות כגון:

הופעה בלתי הולמת בניגוד לקבוע בתקנון, היעדרויות, אי מילוי מטלות בשיעור, שוטטות בבית הספר במהלך השיעורים, אי ציות להוראות צוות בית הספר, אי שמירה על ציוד בית הספר, שימוש בטכנולוגיה אישית בזמן שיעור (פלאפונים, אייפוד וכד'), העתקה בבחינות, חרם על תלמיד/ה, אלימות קלה כגון קללות.

מדרג התגובות בנוי מהערה, רישום במזכירות, שיחה עם ההורים, התנצלות, הורדת ציון בהתנהגות, השעיה בתוך בית הספר, השעיה מחוץ לבית הספר, דיווח לגורמים חיצוניים ועד הוצאה מבית הספר.

*במקרים של **פגיעה ברכוש בית הספר** - מותר לחייב את הורי התלמיד בנזק, ההורים יכולים להתנגד לכך מסיבות כלכליות.

עבירות המוגדרות כאלימות קשה

- ישנה לגורמים חיצוניים (פקידת סעד, קצין נוער, משטרה, מפקח כולל)
- **חובת דיווח**
- במקרים הבאים: הטרדה ופגיעה מינית, נוכחות באירוע אלים ועידודו, אלימות- הסתה לאלימות, פריצה, הצתה או גרימת נזק בזדון לרכוש, פגיעה חמורה באמצעות שימוש בצילום או באינטרנט, אלימות הכוללת שימוש בנשק מכל סוג, שימוש באלכוהול או בסמים בפעילויות שנערכות מחוץ לבית הספר.
- אירועים אלה מפורטים בטבלה ב' בחוזר, ולגבי רובם אחת התגובות הלגיטימיות הן **השעיה** של 1-2 או 2-4 ימים ביסודי והשעיה של 3-5 ימים או 3-8 ימים בעל יסודי.
- הרחקה משיעור או מבית הספר (=השעיה) חייבות להיות מתועדות בכתב
- ניתן להשעות תלמיד לטווח ארוך יותר, עד לדיון בעניינו, כאשר לדעת צוות החינוך הוא מסכן את עצמו או את חבריו, ואף לדרוש הערכה פסיכיאטרית לשלילת מסוכנות.

משאבים לעזרה לתלמידים מתקשים

- שעות פרטניות של מורים בבית הספר, ליחידים או בקבוצות קטנות
- שעות שילוב- לתלמידים מאובחנים או בתהליכי אבחון, על סמך החלטת ועדת שילוב בית ספרית
- מרכזי תגבור למידה שמפעיל בית הספר או הרשות המקומית או מתנ"ס או עמותה
- חונכות אישית- פר"ח ופרויקטים אחרים

סכנות בדרך לתלמידים מאוכלוסיות מוחלשות

- בית הספר מתייחס להורים כחסרי מסוגלות הורית, לא מיידע ולא משתף בנתיים נבנה תיק התנהגות או בעיות למידה לתלמיד
- הנשרה
- העברה לבתי ספר חלשים יותר או למסלולי לימוד נחותים
- יד קלה בהשמה למסגרות חינוך מיוחד ולפנימיות
- עירוב מערכת הרווחה ושימוש בה כשוט כלפי ההורים

הליכי השמה לחינוך מיוחד

- העיקרון- הזכות לחינוך רגיל ולשילוב גוברת
- חוק חינוך מיוחד וחוזר מנכ"ל אוכלוסיות מיוחדות, חוברת מידע "הזכות לחינוך רגיל" באתר ארגון הלה.
- הגדרת "תלמידים בעלי צרכים מיוחדים"- על סמך אבחון של גורם מקצועי.
- 85% מהתלמידים המוגדרים כך- הפרעת קשב ו/או בעיות התנהגות נלוות ו/או לקויות למידה
- מסגרות החינוך המיוחד: שילוב, כיתות חינוך מיוחד, בתי ספר לח"מ
- הבעיה: קל להיכנס, קשה מאד לצאת

הליכי השמה לחינוך מיוחד

- ועדת שילוב בית ספרית
- ועדת השמה עירונית
- ועדת ערר מחוזית במשרד החינוך
- להורים- זכות לקבל מסמכים לפני הדיון, זימון בדואר רשום 16 יום מראש, זכות טיעון וזכות ערר.

למידע וסיוע

• ארגון הלה 03-6815315, info@hila-equal-edu.org.il

• הקו לתלונות תלמידים והורים במשרד החינוך

• 1800-2500-25

• הממונה על זכויות התלמיד

• אתר "כל-זכות"

• קליניקות משפטיות במכללת רמת גן ובאוניברסיטת חיפה